

Hoxtvedtveien

NIKOLAI BJØRNEBY

Tidligere tiders Hoxtvedtvei var veien som grenet seg ut fra Den Fredrikshaldske hovedveien like syd for Ås kirke. Videre fulgte den dagens Kirkeveien, Herumveien, Søråsveien og Brekkeveien frem til Søndre Brekke gård. Derfra førte den ned en bratt bakke til dagens Hoxtvedtvei og videre til Hoxtvedtgårdene.

Da jernbanen kom i 1879, meldte det seg straks behov for å komme til stasjonen fra gårdene sydfra i Hoxtvedtdalen. Hestetrafikken benyttet den nyanlagte Moerveien (Brekkeveien nord for Moer er bygget først rundt 1970). Folk til fots fra Hoxtvedt fant det unødvendig å gå hele den omveien når man kunne trække seg en sti langs kanten av bekken. Denne stien ble i tørre perioder også benyttet til hestetrafikk.

I 1896 ble det vurdert tre forskjellige veiløsninger sydover mot Hoxtvedt. De to billigste løsningene var over til Brekkegårdene med overgang over jernbanen. Den dyreste var å følge bekkens østside frem mot stasjonen. Det ble ikke gjort mer med saken før gårdbruker Julius Hunstad på Hoxtvedt tok saken opp i herredsstyret i 1905. Det ble da bevilget kr 1.100 til veiprojektet. Fra Norges Statsbaner ble det dessuten bevilget kr. 7.000 under forutsetning av at bygdeveien mellom Hoxtvedt og Brekke, med tilhørende overgang over jernbanen ble sløyfet. Jernbanen lot veianlegget også få ta den nødvendige grus i Dyster grustak. Arbeidet som foregikk med håndmakt og hest og kjerre, gav en kjærkommen inntekt til mange i bygda.

Veiarbeidere,
kan faa Akortarbeide paa den nye
Vei Hoxtvedt--Aas St. Henvendelse
paa Stedet.

Veien var sterkt ønsket av mange. Eier av Dyster gård var i første omgang ikke villig til å avstå grunn. De hadde ingen fordel av veien. Dessuten hadde gården, gjennom lengre tid, vært plaget av ferdsløse som tok seg tilrette i dyrket mark langs bekkedammen. Herredsstyret vedtok av 15. mai 1905 hadde ordlyden: "at forlange offentlig Expropriasjonsforretning over den til Veien over Gaarden Dyster nødvendig Grund eller underhandle med Eierne om Prisen".

Eierne av de tre Brekkegårdene på vestsiden av jernbanen hadde også innvendinger mot veien da de fryktet at deres nyanlagte vei (Moerveien) mot stasjonen ville bli nedlagt. Jernbanen forlangte at gårdene skulle skrive under på en erklæring om at veien mellom Brekke og Hoxtvedt samt overgangen over jernbanen kunne nedlegges – både som gårdsvei og rodevei. Overgangen over jernbanen ble imidlertid opprettholdt som gårdsvei. Men det resulterte i at jernbanens tilskudd ble satt ned til kr 5.400.

Dagens Hoxtvedtvei ble tatt i bruk 19. juni 1907 og kan i disse dager feire 100 år.

Byggegrunnen langs bekken var dårlig og veien var nesten ufremkommelig med hest og vogn i perioder av året, noe som resulterte i klager fra brukerne i mange år etter

anlegget. Allerede helt fra de første år hadde man problemer med utglidning ut i bekken. Dette til tross, veien var en stor forbedring i forhold til den de hadde før.

Den kjente kunstmaleren Harald Sohlberg oppholdt seg mye i Ås i perioden 1912-17. I denne perioden malte han to bilder fra Hoxtvedtdalen. Et med utsikt sydover fra Hoxtvedt vestre. Man kjenner igjen utsikten mot Høyås og Abberud gård. Likeledes et bilde med utsikt fra Brekke søndre mot Eldor, Granheim og Eldorhagen.

Østmo

Grensen mellom Dyster og Moergårdene fulgte tidligere bekken. Da jernbanen kom i 1879 ble en lang og smal del liggende adskilt fra Moergårdene. Der en gammel vei mellom Dyster og Moer krysset denne ble det i 1898 anlagt et mindre bruk. Østmo ble da et naturlig navn på denne østre delen av Moerendommen. Det opprinnelige våningshuset har i dag adresse Hoxtvedtveien 21.

Fra Østmo og nedover huskes det at det vokste mange store piletrær. En tomt som er utskilt fra Østmo har også fått navnet Pilbo.

Bekken

Bekken fra søndre del av Åsmåsan og sydover er på kart fra 1911 kalt **Dysterbekken**. En

av de første sakene som ble tatt opp i det nystartede Ås Vel var i 1926 lukkingen av bekken forbi stasjonsområdet. Den gang ble bekken kalt **Hovedgrøften fra Aasmosen sydover langs jernbanen**. Annet navn som ble brukt var **Storgraven**. Senere en gang i 1920-årene ble navnet, av Ås kommune, forandret til **Hoxtvedtbekken**.

Rennende vann har i alle år vekket barns interesse. Helt frem til siste krig har det vært fanget ørekyte i bekken. I perioder for ca 100 år siden er det fortalt at guttunger kunne fiske ørret her. Ellers har bekken ført mye interessant med seg. Mange mødre har gitt ungene sine strenge formaninger om ikke å gå ned til bekken.

De som hadde skoleveien sin langs bekken i 1920-årene, kan fortelle at det enkelte dager kunne skumme av vaskevann og myse fra meiereiet.

All kloakk fra stasjonsbyen skapte etter hvert utrivelige forhold langs Hoxtvedtbekken. Inntil 1920-årene var det ikke uvanlig at man tømte innholdet fra utedoene i bekkene her. I 1936 ble det klaget på «stanken fra den tykke blågrå massen som fløt i grøfta». Den kunne være ganske merkbar enkelte sommerdager. Bedre ble det ikke i 1951 da det meste av kloakken fra stasjonsbyen ble lagt i rør frem til det sydvestre hjørne av Yrkesskolen (i dag Ås videregående skole). Videre sydover «rant det ofte en umiskjennelig grøt».

I 1960-70-årene var det et kommunalt kloakkrensingsanlegg nærmere Hoxtvedtgårdene i funksjon inntil all kloakk fra Ås sentrale områder ble overført til Søndre Follo rensningsanlegg i Vestby.

Vegvesenets skilt ved rv 152 har både -tvedt og tvet.

Kraftig nedbør i bebygde og asfalterte områder gav flomtopper i avløpssystemet og kloakk i mange kjellere. Det ble forsøkt motvirket med en overløpskum som ble bygget i veikanten nord for bebyggelsen. Resultatet ble at store mengder kloakk fulgte med overvannet ut i bekken og vegetasjonen rundt så ut som pyntede juletrær.

Hytter og hus

Rundt 1920 ble det bygget noen hus nær husmannsplassen Blåfjellet. Likeledes ble det også bygget noen sommerhytter for Kristianiafolk. Her kunne de bryte opp fra sin strevsomme hverdag, og komme ut for å

slappe av i landlige omgivelser i helger og ferier. Åtte timers arbeidsdag og to ukers lovbestemt ferie var akkurat innført.

Samhold

Det er blitt fortalt at noe av vedlikeholdet av veien tidligere ble gjort på dugnad blant brukerne. I 1920 fikk de lov til å ta av kommunens pukkestein til å sette i stand veien øst for stasjonen. Da de første mastene for gatebelysning ble satt opp fra stasjonsområdet og en kilometer sydover i 1957, var det også på dugnad. Inntil Dyster-Eldorfeltet ble utbygget for 15 år siden kjente alle hverandre

Hogstvedt/ Hogstvet/ Hoxtvedt

I Ås kommune er det skrivemåten av tre stedsnavn som skaper like stor irritasjon blant brukere. Det gjelder Gultvedt, Hoxtvedt og Nøstvedt. Eierne av disse tre gårder har solid dokumentasjon på at dette har vært skrivemåten tilbake på 1800-tallet og delvis lenger også. Dette gjelder både i private og i offentlige dokumenter.

Når det gjelder uttalen av -tvedt navn har vi i Ås tradisjon for at vokalen uttales som en kort e. Dersom skrivemåten skal forandres til -tvett (enkeltkonsonant etter vokalen) vil uttalen bli med en lang e. Det faller meget unaturlig å forandre uttalen av et vel innarbeidet navn.

Når det gjelder skrivemåten på stedsnavn i Ås kan det diskuteres hva som er mest korrekt. Man kan koble inn navnekonsulenter som har sitt syn på saken. Imidlertid bør man også se på hva gårdeiere og andre som bruker navnene i sin adresse føler seg vel med.

utover langs veien. En bruker av veien fortalte at det tidligere var nødvendig å kjøpe 4-dørs bil for de som bodde her. Det var bestandig noen som måtte plukkes opp på vei hjem fra butikken med varer.

Rundt 1980 ble veien lagt på østsiden av Ås videregående

skole. Veien fikk asfalt og det ble anlagt fortau over bekken. Det var omlag 200 personer som sognet til veien for en generasjon siden. I dag er kanskje antallet tidoblet og trafikken har økt betraktelig. Få tar seg lengre tid til å stoppe for å ta med noen i bilen.